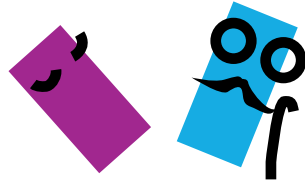

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Παράδειγμα διαλόγου

ΕΓΓΟΝΗ: «Παπού, πόσο χρονών ήσουν όταν φύγατε από το Αϊβαλί, στη Μικρά Ασία;».

ΠΑΠΠΟΥΣ: «Ήμουν έξι χρονών. Θυμάμαι που θα ξεκινούσα το σχολείο εκείνο το Σεπτέμβριο, αν δεν μεσολαβούσε η Καταστροφή».

ΕΓΓΟΝΗ: «Πώς ήταν τον πρώτο καιρό που φτάσατε στην Ελλάδα;».

ΠΑΠΠΟΥΣ: «Και να ήθελα, δεν μπορώ να ξεχάσω. Ήμουν τόσο τρομαγμένος, τα είχα σχεδόν χαμένα. Δίπλα στη μάνα μου, κοιτούσα ανήσυχα τριγύρω. Θυμάμαι σαν τώρα όταν κατεβήκαμε από τις βάρκες στη Μυτιλήνη. Ήταν το πιο κοντινό νησί σε μας. Ήταν κι άλλοι από το Αϊβαλί. Όλοι μας ήμαστε στα ίδια χάλια. Πεινασμένοι, κάποιοι άρρωστοι, όλοι ταλαιπωρημένοι και φοβισμένοι. Ακόμα δεν είχαμε καταλάβει τι μας είχε συμβεί. Ούτε να κλάψουμε δεν μπορούσαμε από τον φόβο και την κούραση».

ΕΓΓΟΝΗ: «Πώς σας δέχτηκαν οι ντόπιοι;».

ΠΑΠΠΟΥΣ: «Στην αρχή ορισμένοι μας βοήθησαν. Έφεραν γάλα για τα παιδιά, ψωμί, κουβέρτες. Πήγαν στα σπίτια τους και μας κουβάλησαν ό, τι είχαν. Φτωχοί άνθρωποι ήταν κι αυτοί. Μας συμπόνεσαν. Κάποιοι άλλοι όμως, κυρίως μικρομαγαζάτορες, μας εκμεταλλεύτηκαν. Έκρυψαν τα τρόφιμα και άλλα είδη πρώτης ανάγκης και έκαναν μαύρη αγορά. Ήταν η εποχή που κάποιοι Μυτιληνιοί έγιναν πλούσιοι μαζεύοντας χρήματα και κοσμήματα που κατάφεραν να φέρουν μαζί τους οι πρόσφυγες. Ακόμη και δαντέλες και εργόχειρα άλλαξαν χέρια για ένα καρβέλι ψωμί. Γενικότερα πάντως μετά από μερικούς μήνες η συμπεριφορά των ντόπιων άλλαξε».

ΕΓΓΟΝΗ: «Δηλαδή, πώς άλλαξε; Για ποιο λόγο;».

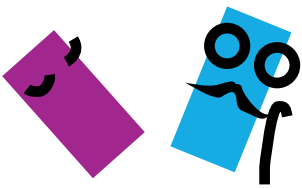
ΠΑΠΠΟΥΣ: «Να, όταν πέρασε ο πρώτος χρόνος και εγκατασταθήκαμε πιο κανονικά. Ήταν σαν να ήμασταν χώρια, άλλοι άνθρωποι, πώς να στο πω;. Στο σχολείο, θυμάμαι, πήγα να κάτσω στο ίδιο θρανίο μ' ένα αγοράκι, που μου φάνηκε συμπαθητικό. Εκείνο τραβήχτηκε μακριά και ζήτησε από τον δάσκαλο ν' αλλάξει θέση. Είπε πως στο σπίτι του τού είχαν πει να μην κάτσει με προσφυγόπουλο. Καθόμασταν χωριστά, στη μια πτέρυγα τα ντόπια, στην άλλη εμείς τα προσφυγόπουλα. Μας απέφευγαν και στα διαλείμματα. Και το απόγευμα δεν παίζαμε όλα μαζί τα παιδιά. Δεν μας ήθελαν. Έλεγαν πως ήμαστε ξένοι, μας φώναζαν "τουρκάκια" και μας πετούσαν πέτρες. Ακόμη και τα σκυλιά τους μας γάβγιζαν! Λέγανε πως ήρθαμε στον τόπο τους και πήρανε οι δικοί μας τις δουλειές των πατεράδων τους και τα χωράφια τους».

ΕΓΓΟΝΗ: «Πήρατε αλήθεια τα χωράφια τους;».

ΠΑΠΠΟΥΣ: «Έδωσε το κράτος στους δικούς μας τα χωράφια που ανήκαν στους Τούρκους που έφυγαν κι αυτοί για την Τουρκία».

ΕΓΓΟΝΗ: «Άρα, δεν πήρατε τα χωράφια τους».

ΠΑΠΠΟΥΣ: «Ναι, αλλά εκείνοι περίμεναν ότι θα τα έπαιρναν οι ίδιοι. Και στις άλλες δουλειές τα ίδια συνέβαιναν. Για παράδειγμα, ψάρευαν κάποιοι στα ίδια νερά και νόμιζαν πως ψάρευαν τα δικά τους ψάρια. Ή δούλευαν στο λιμάνι και έλεγαν πως παίρναμε τη δουλειά τους. Η αλήθεια είναι ότι όταν έπαιρναν πρόσφυγες στη δούλεψή τους τούς έδιναν το μισό μεροκάματο απ' ό, τι στους ντόπιους. Διαχωρισμός υπήρξε σε κάθε δραστηριότητα. Πού να μπει πρόσφυγας σε καφενείο που σύχναζαν οι ντόπιοι. Σιγά-σιγά πρόσφυγες άνοιξαν καφενεία, μπακάλικά, κουρεία και άλλα μαγαζιά, όπου φυσικά πήγαιναν μόνο πρόσφυγες. Συχνά οι ντόπιοι μας έβριζαν και χρησιμοποιούσαν για μας υποτιμητικές λέξεις. Μας έλεγαν "πρόσφιγγες", "γασουρτοβαφτισμένους", "τουρκόσπορους". Μας έλεγαν να πάμε πίσω στον τόπο μας κι ότι εδώ δεν έχουμε καμιά δουλειά, στον δικό τους τόπο. Κι οι γυναίκες τσακώνονταν στις βρύσες που πήγαιναν να πάρουν νερό ή όπου συναντιούνταν. Οι ντόπιες τις κοίταζαν σαν να ήταν "βρόμικες", και κρυφογελούσαν πίσω από την πλάτη τους. Πόσες φορές η μάνα μου σκούπιζε τα μάτια της να μην τη δούμε να κλαίει μετά από κάποια τέτοια προσβολή. Μην ξεχνάς ότι η προγιαγιά σου ήταν αναγκασμένη να δουλέψει, γιατί ο άντρας της, ο πατέρας μου, δεν γύρισε ποτέ από τη Μικρασία. Αιχμάλωτος, τον σκότωσαν οι Τούρκοι, δεν θα μάθουμε ποτέ. Κι εκείνη για να μας μεγαλώσει, ξενόπλενε, δούλεψε στο σαπουναριό, έπλεκε και πουλούσε τα εργόχειρά της και άλλα πολλά, ό, τι έβρισκε. Σκληρή ζωή! Ο θεός ας τη συγχωρέσει τη βασανισμένη μου τη μάνα. Θυμάμαι, που λες, τον πρώτο γάμο που έγινε ανάμεσα σε ντόπιο και προσφυγοπούλα. Ήμουν πια μεγαλούτσικος. Σκάνδαλο πραγματικό! Έλεγαν οι ντόπιοι πως το παλικάρι πήρε την "ξεβράκωτη", κι ένα σωρό κακίες για την ηθική του κοριτσιού κι όλων των γυναικών. Δεν έφταναν όλα, έλεγαν, μας παίρνουν και τους άντρες. Μα, για να λέμε την αλήθεια, ούτε οι δικοί μας ήθελαν τους μεικτούς γάμους. Τι δουλειά έχουμε εμείς με τους Μυτιληνιούς, έλεγαν. Δύσκολη εποχή! Σαν να μην ήμαστε όλοι Έλληνες, σαν να μην ήμαστε όλοι άνθρωποι!».

ΕΓΓΟΝΗ: «Μα γιατί, παππού, σας συμπεριφέρονταν έτσι;».

ΠΑΠΠΟΥΣ: «Ήδη σου εξήγησα. Ήταν κι αυτοί φτωχοί άνθρωποι, δύσκολη η ζωή τότε για όλους. Μας είδαν σαν απειλή για τη δική τους τη ζωή. Μας είδαν –να πώς να σου το πω;– σαν ...εισβολείς, σαν σφετεριστές. Σφετεριστές της πατρίδας τους, των αγαθών τους. Πίστευαν ότι δεν μας χωρούσε όλους ο τόπος».

ΕΓΓΟΝΗ: «Σαν να μου λες, για να δικαιολογήσουν τη δική τους κατάσταση, έπρεπε να βρουν κάποιον να τους φταίει».

ΠΑΠΠΟΥΣ: «Όταν οι άνθρωποι είναι σε δύσκολη κατάσταση, θέλουν κάποιον άλλον να νιώθουν ότι είναι καλύτεροι, ανώτεροί του, για να αισθανθούν καλύτερα, για να μην είναι αυτοί οι τελευταίοι. Και κάποιους να τους φταΐνε, κάποιους που τάχα αν δεν ήταν αυτοί, όλα θα ήταν καλύτερα. Είναι αυτό που λέμε, αν έχεις ακούσει. “αποδιοπομπαίο τράγο”, να τους φορτώσουν όλα όσα δεν πάνε καλά».

ΕΓΓΟΝΗ: «Αυτό που μου κάνει πιο πολλή εντύπωση, παππού, στην περίπτωση αυτή, είναι ότι ήσασταν όλοι Έλληνες, ίδιο έθνος, με ίδια χαρακτηριστικά, ίδια γλώσσα, ίδια θρησκεία. Φαντάσου να διαφέρατε κιόλας».

ΠΑΠΠΟΥΣ: «Ακριβώς. Σκέψου πόσο πιο δύσκολο ήταν γι' αυτούς που ήρθαν από το εσωτερικό της Μικρασίας και δεν μιλούσαν ελληνικά. Για να μη θυμηθώ πόσοι από τους παλιούς μου φίλους άλλαξαν τα επώνυμά τους για να μη θυμίζουν τα τούρκικα. Να., ο νονός του μπαμπά σου, ο παιδικός μου φίλος, ο κος Μαυρογιώργης. Δεν ήταν αυτό το όνομά του. Ήταν Καραγιώργης και το άλλαξε ο πατέρας του για να μην τους κοροϊδεύουν. Κι η οικογένεια της γιαγιάς σου από Ιορδάνογλου έκαναν το επώνυμό τους Ιορδανίδης. Κατάλαβες τώρα;».

ΕΓΓΟΝΗ: «Δύσκολα, παππού, μπορείς τώρα να φανταστείς, μετά από τόσα χρόνια, ότι ήταν έτσι η κατάσταση».

ΠΑΠΠΟΥΣ: «Κι όμως ήταν. Αλλά έχεις δίκιο. Ξεχάστηκαν. Μόνο αυτοί που τα έζησαν τα θυμούνται. Η πρώτη γενιά. Και δεν υπάρχουν πια πολλοί απ' αυτούς. Αντίθετα, καμιά φορά σκέφτομαι, όταν βλέπω πως έχουμε φερθεί οι Έλληνες σ' αυτούς που ήρθαν στην πατρίδα μας τα τελευταία χρόνια, τόσο στους ξένους όσο και σ' αυτούς που είχαν ελληνική καταγωγή και ήρθαν από την Αλβανία και τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Πώς μπορούμε να έχουμε ξεχάσει ότι ήμαστε λαός προσφύγων και μεταναστών, πόσο πληγώθηκαν με παρόμοιες συμπεριφορές οι δικοί μας γονείς και οι παππούδες».

ΕΓΓΟΝΗ: «Ξέρεις τι κατάλαβα εγώ, παππού, απ' όσα μου είπες; Η συμπεριφορά μας προς τους συνανθρώπους μας πρέπει να είναι καλή, το ίδιο καλή προς όλους. Κατάλαβα επίσης ότι όλοι οι άνθρωποι μπορεί να γίνουν τόσο τα θύματα όσο και οι υποκινητές ρατσιστικών συμπεριφορών».

